

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 5 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în laintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri sioguratiei se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merinte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usuru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 43.

Sibiu, 30/11 Iuniu 1879.

Anulu II.

Din Bucovin'a.

„Munc'a este adeverata viétia a omenimei. Se o delature cineva, se o esiledie, si genulu lui Adamu va fi indata lovit de mórte. „Cine nu vrea se lucre,“ — dice apostolulu Pavelu — „nici se nu manance,“ si apostolulu se lauda ca a muncitu cu manile sale si n'a caditu nimerui spre sarcina“

Asia cetimu în frumosulu si folositoriulu tractatu — Crutiarea, publicatu în „Albin'a Carpatiloru“ Nr. 13 pag. 200. Si mai incolo:

„Munc'a este totu-deodata o sarcina, o pedépsa, o onóre si o placere. Ea póte fi considerata cá seraci'a, dara este si ceva sublimu în ea. Munc'a marturisesce în acelasi timpu dorintiele nóstre naturale si feliuritele nóstre trebuintie. Ce ar fi omulu, ce ar fi viétia, ce ar fi cultur'a fara munca? Totu ce este mare în omu, vine dela munca, — marimea în arta, în literatura, în sciintia. Sciintia, — „arip'a cu care sburamu la ceriu“ — se castiga numai prin munca. Geniulu este numai destoinicia de a munci intensivu, este poterea de a face silintie mari si perseverante. Munc'a póte fi o pedépsa, dara este în adeveru o pedépsa gloriósa. Este serviciu dumnedieescu, implinirea datoriei, cantecu de lauda si nemurire — pentru aceia, carii lucre pentru tintele cele mai inalte si cu intentiunile cele mai curate.

Sunt multi carii murmura si cartescu asupra legii de munca, sub care traimu, de órece nu cugeta, cá supunerea facia cu ea nu numai consuna cu vointia dumnedieésca, ci este si de lipsa spre devoltarea spiritului si spre folosirea si întrebuintiarea naturei nóstre comune. Dintre toti ómenii nefericiti, de siguru cei mai nefericiti sunt cei fara de ocupatiune, aceia, a caroru viétia trece fara folosu, carii n'au nimicu de facutu, decâtu a se ingriji de satisfacerea sensualitatiloru.

Omeni de acestia sunt cei mai cartitori, mai miserabili si mai nemultumiti dintre toti, mereu într'o stare de uritu, totu atátu de nefolositori pentru sine cá si pentru altii — o adeverata sarcina pentru pamentu. Daca ei sunt departati de aice, nimene nu simte lips'a lor, la nime nu-i pare reu dupa ei. Într'adeveru este o sórte prea nefericita si nenobila, sórtea lenesiloru!

Cine a ajutat lumii atata, cá se progresedie

pre catu i-au ajutat muncitorii, ómenii, carii de sila séu de buna vota aveau se lucre? Totu ce numimu progresu — civilizatiune, bunastare si prosperitate, depinde dela sirguintia neobosita, încependu dela ingrijirea unui paiu de secara, pana la construirea unei corabii cu vaporu, — dela lucrulu unui galeru pana la „statu'a, care farmeca lumea.“

Curmu aice insirarea materiei din susu numitulu tractatu, pentru a face din cele induse óresicari reflesiuni la inpregurarile victii nationale ale romaniloru bucovineni.

Nici în privintia geografica, nici în cea etnografica, nici — în fine — în cea politica nu potemu admite, cumca Bucovin'a s'ar fi aflandu órecandu în o positiune mai nefavorabila, decâtu alte tieri locuite de romani (nevorbindu de Romani'a.) Ba nu fara temeieri potemu afirmá, cumca în privintia geografica si politica, Bucovin'a a avutu si are chiaru avantagie considerabile spre terenulu de inaintare, în comparatiune, d. e. cu Transilvani'a, Banatu... Si totusi, catu de mórta este viétia nationala în acésta tígra? Ici-cólea, abia se aude câte o voce pronuntiatu în interesu nationale, care inse debila cum este se perde si ea în undele totalitatii. Si totalitatea? Trista marturisiré: Ingrópa din ce în ce mai adancu talentulu increditu de Domnulu, se face asemenea pomului din evanghelie, care continuandu a nu aduce fructe, de siguru cá se va aflá secure pentru stérp'a si putred'a sa tulpina, cá se o taie si se o arunce în focu.

Fructe se ceru dela pomulu nationale bucovinenu. Munca se cere, cá-ci „munc'a este adeverata viétia a omenimei“, numai ea póte se aduca fructe.

O bucuria necunoscuta te coprinde si unu simtiu de deplina satisfacere 'ti petrunde óresicum ánim'a, candu vedi d. e. în Transilvani'a, cum romanii spre necasulu celorulalti compatrioti ai lor, lucre neobositu în interesulu si spre salvarea existentiei lor nationale. Se inventédia legi pentru esterminarea limbei romane, si feliurite organe nationale anuntia patriotiloru faptulu tristu; éra în specialu diariile politice romanesci din acea tígra, discuta si apara dreptulu de a'si conservá limb'a nationale si a o folosi în tóte afacerile publice si private; ei lupta cum amu dice, pentru fiacare palmacu de dreptu; sunt dati la parete; éra se

scóla, sunt loviti complitu; nu despera. Se ne inchipuimu una stare cá acésta de lucruri în Bucovin'a, inse nu sub Austri'a, ci sub Ungari'a.

Aprópe la 222.000 romani dupa nume, de siguru ca neavendu nici unu organu nationale, aru primi scirile de ori si ce natura din organe magiare, — tíindu-le numai pe acestea — precum fórté multi bucovineni tínu numai organe germane, sub cuventu cá acelea aru fi mai interesanté si si mai eftine. Sciú cá s'aru procopsi!*)

Dara, spre rusinea romaniloru bucovineni, ei n'au nici unu organu nationale în tígra. Si din ce cauza? Póte le lipsescu bucovineniloru midiu-lócele sau poterile? Nu! Insa „munc'a este adeverata viétia a omenimei.“

În Transilvani'a se discuta — dupa cum amu disu — dreptulu limbei asia dicédu palmacu de palmacu; dara în Bucovin'a? . . . „Terra incognita. O cestiune ce nu merita a fi discutata, din cauza rapirei timpului.“

Amintescu numai istoria gimnasiulu din Suceva: Fundatu pe spese nationale, destinat a fi nationalu. Dela începutu si pana astadi gimnasiulu în fapta cum — este? Limb'a de propuneri si prelegeri în acelu gimnasiu mai este inca pana în dio'a de astadi totu cea germana.

În anii cesti din urma s'a fostu trambitatiu ceva prin foile din Transilvani'a relativu la cestiunea

*) Acei domni din Bucovin'a carii tínu numai diarie germane, lucre în consecentia logica cu educatiunea germana, sau póte chiaru cosmopolita, de care avusera parte. Au si dreptu candu dicu, cá diariile germane sunt mai interesante. Cum nu? Pentru ómeni educati nemtiescu urmédia pe calea cea mai naturale cá se le placa numai ce este nemtiescu si se nu afie nici-unu gustu si nici-o placere la ce este romanescu. Apoi diariile nemtiescu sunt în adeveru si mai eftine, din simpla cauza, cá cei carii au dela câte 10 mii pana la 50 de mii abonati si tragu numai din anuntieri si publicatiuni câte 2—300 de mii florini venitu pe anu, isi potu vinde productele lor chiaru si cu 1/2 din pretulu sub care nu potu dá diariile romanesci. Se cerce si dintre romani numai vreo cincii mii de individi a'si fundá lor unu diariu cotidianu, si voru vedea indata cu catu le va veni mai eftinu. Daca inse cineva nu se mai interessédia de patri'a romanésca, de limb'a si viétia nationale romanésca, pe acesta nu lu póte interessá nici unu diariu scrisu romanescu, nici chiaru atunci, candu l'aru redactá barbatii cei mai geniali. Not'a Red.

Foisióra „Observatoriulu“.

Nicolo.

O istorie italiana.

Comunicata de: J. . . C. . .

Ne aflamu în Roma!

Este Miercuria septemanei celei mari. Toti alérga spre Lateranu. Vomu fi martori unei ceremonie deosebite. Pentru trei dile din septeman'a cea mare unu cardinalu primeste dela Pap'a dreptulu de a deslegá peccatele cele mai mari. Astfeliu de peccate sunt: patricidulu, duelulu, inveninare, s. a. Confessorele supremu va deslegá pe unu astfeliu de peccatosu.

Suntemu în Rom'a. Foisióru Lateranulu e presaratu cu ramurele de mirtu si portocalii, ambr'a si tamaia surprindu în modu placutu pre celu ce intra Organele acompániésca cu voci serbatoresci canteculu papalu.

Confessorele supremu siede cu o demnitate bisericésca seriósa, pe unu locu mai radiecatu. În giurulu lui se afla fiii bisericeii, încependu dela cardinalu pana la calugaru. Cardinalulu confessore este astadi Feretti carele este inruditu cu Pap'a.

Spatiuulu celu mare din Lateranu ilu ocupa damele de frunte din Rom'a cu velulu loru celu negru, tierencele cu velulu loru celu albu, cersitoriulu invelitu în sdrentie si fiii cei vigurosi ai Campagniei, leii inblanditi ai Parisulu si ai Londrei.

Deodata observamu, ca multimea incepe a vibra, unu barbatu esiá din mijloculu consangeniloru sei. Ochiu lui ardu cá flacara, buzele-i sunt palide si fruntea sa e acoperita de sudori reci. Elu pórtá vestmintele misere ale unui pastoriu din Campagna. Mantau'a lui este dura si descusuta în mai multe locuri, incalciamintele ii sunt rupte si ciórecii plini de petece — genunchii goli — aspri si inegríti de arsiti'a sórelui.

Fati'a lui uscata de suferintie, dureri si mustraré aretá, cá elu a fostu candva unu barbatu frumosu.

„Sermanulu Nicolo!“ — sioptesce o femeia de dinaintea nóstra. — Sermanulu Nicolo! începemu a siopti în urm'a ei si noi. O privire aruncata în fatia lui Nicolo ne convinge despre adeverulu acestoru cuvinte.

Nicolo se suie iritatu pe treptele podiului, din manele-i tremurande i pica paleri'a cea diforma si suspinandu cade în genunchi inaintea confessorului.

Organele si cantecele iucéta, multimea piósa ingenunchie si în Lateranulu se face o tacere mormentale.

Poterniculu superioru bisericescu se pléca cu blandetie spre peccatosu, reinbratisandu pe fiulu celu perdutu. Marturisiré se incepe.

Nicolo cu buzele tremurande isi marturisesce peccatulu.

Confessorele insusi se infiorédi la audiulu acestui peccatu, fatia lui devine palida, isi detrage bratiile de pe gutulu peccatosulu si voieste se respinga pe acelu condamnatu.

Fapt'a lui e prea infiorátore.

Dar' numai pre unu momentu isi detrage braciile, ér' dupa acea reinbratisadia pe acelu peccatosu si mai tare, pentru cá si iubirea, care iérta astfeliu de peccatu se fia mare.

În fine confessorele ilu desléga de peccate si ilu binecuvintédia. Nicolo plange amaru, peccatulu seu e iertatu.

— Nicolo e fericitu! — sioptesce betran'a din Campagn'a. Confessorele e poternicu si prea curat'a fecióra înduratóre.

Nicolo saruta manile si petiórele marelui preotu; scobóra treptele cá si dormitandu si dispare în multime. Cantareti papali facu se resune „Osana“. Organele canta imnulu de bucuria, ambr'a si tamaia respandescu din vasele de argintu unu mirosu placutu.

Nu mai e nadusiéla asia mare.

Dupa o plóie de mai multe dile începú a súflá unu ventu recoritoru.

Prim'a di frumósa am sacrificatu-o pentru o excursiune în Campagna.

Pe din'aintea mea se intindea unu siesu mare si desiertu. Iérb'a cea mica, arsa de sóre si ramuri vestedite me convingeau despre putin'a recreare, ce au primitu prin plóie. Scirocco celu fierbinte le vescedi-se chiaru si radecin'a vietiei.

În departare se vedu undele lucitóre ale Tibrului, pe marginele lui pascu ciredi de bivoli. Turme de oi slabe urmate de pastorii lor pascu pe siesu. Ici colea se vedu ruine de case. Aici e unu aqueductu ruinatu prin dintii de feru ai tempulu, colea unu monumentu, din care unu fiu alu Campagniei si-au facutu locuintia sa. M'amu apropiatu de locuintia acésta.

Acoperisiulu ei érá de trestie si crengi, gramadite în cea mai mare disordine. Invelitórea cea verde inzadaru se nisuesce se acoperé multele gauri de pe coperisiu.

O statua corintica pravalita chiaru în usia ne amintea, cá ruinele acestea au fostu candva unu monumentu pomposu.

Pe statua siede unu barbatu cu fati'a ascunsa în mani. Corpulu lui érá acoperitu de niste vestminte próste, palaria érá aruncata pe iérba, ér' în fati'a lui se aflá o cruce de lemnu cioplita într'unu modu fórté primitivu.

— De ce esti tristu amice? ilu întrebau.

S'a cutremuratu si-si redica fatia pe jumetate. — Acésta fatia palida imi érá cunoscuta, acesti ochi schinteitori i-amu mai vedutu, — în Lateranu — în bratiile marelui preotu: Da! da! Acesta érá Nicolo.

Nicolo fara se se simtia genatu prin presentia mea éra si pleca fatia.

(Va urmá.)

introducerii limbei romane in gimnasiulu din Suceva, ba chiar se facusera unele inceputuri; dara „munc'a este adeverata vietă a omenimei.“

Frumosu viitoriu astępta pe unu poporu, care spriginesce institutele de cultura, de civilizatiune si de lumina — biseric'a si scól'a — fia acestu spriginu de ori si ce natura.

Intr'adeveru, mangaitóre sunt momentele, in cari ti se dă ocaziunea de a ceti, cum unu Mironu Romanulu in siedinti'a sinodala propune infintiarea „fundatiunei Rudolfiane“, la care I. P. S-S. a pune fundamentulu prin munc'a si ostenela propria.

Mangaitóre sunt érași momentele, candu ti se da ocaziunea de a ceti, cum unu Iónu Metianu in siedintia sinodala aduce la cunoscenti'a membriloru sinodului, ca P. S-S. pe spesele proprie a procuratu o tipografia, pe care o inchina diecesei, cu scopu că scólele se fia provediute cu cele mai bune si eftine carti, si asia se se latiesca in publiculu diecesanu preste totu, si in specie in clerulu si corpulu didacticu, din ce in ce mai multa lumina. Inse „munc'a este adeverat'a vietă a omenimei.“

Inchieiu, nu mai voindu a descoperi saraci'a romaniloru bucovineni. Nu potu inse se nu mai adaogu, că cuvintele regelui nostru poetu:

„Latina ginte are parte

De-a-le pamentulu comori“

numai la ginta latina bucovinena nu se potu aplică, pentru că „castigarea comoriloru pamentulu“ nu vine din seninu, ci „munc'a este adeverat'a vietă a omenimei“ — prin munca se castiga tesauerele pamentulu.

Nemii si boemii.

Miscarile electorale, inpacarea cu boemii si ocuparea sandjacului Novi-Bazar sunt cestiunile cele mai inportante, care predominedia in modu aprópe exclusivu situatiunea actuala politica a monarchiei dualistice. Fiacare din aceste trei cestiuni reclama o deosebita atentiune, pentru ca ele sunt de natura a inriuri in modu fórte simtitu asupra situatiunei politice a intregi monarchii.

Nu fara óresicari ingrijiri legitime ne vedemu siliti a constatá si de astadata, ca directiunea ce au luat curentulu agitaciuniloru electorale pentru parlamentulu austriacu, nu ne indreptatieste a sperá, că viitorulu parlamentu va fi astfelu compusu, in câtu elu se fia la inaltimea dificilei missiuni ce ilu astępta. Fórte semnificativa si totuodata neinbucurátore este observarea ce se póte face insusi in Vien'a, ca concurrenti'a pentru mandate este atátu de mare, in câtu pentru unu mandatu de deputatu nu se candidedia cá in alte state câte doi candidati, adeca unulu gubernamentalu si altulu opositionalu, ci dintr'o data pentru acelasu mandatu candidedia si câte 10 individi de diferite nuantie politice. Din inpregiurarea acęsta, pe care o constatata fara nici o reserva si cu mare parere de reu press'a independenta din Vien'a, resulta ca nu mai esista nici o disciplina de partida, ca intre candidatii aceleși partide séu fractiune domneste o rivalitate degradátore si ca principiile si programulu politicu au ajunsu a fi cu totulu secundare, éra ajungerea la unu mandatu lucrulu principalu, care se considera a fi unu midiolocu bine-venitu de a se chivernisi pe sine si pe ai sei. Aperarea drepturiloru, a libertatiloru si a averei poporului au ajunsu a fi niste frase in florilate, care se intrebuintiesca cu multa verva retorica in diferitele si nenumeratele programe si profesiuni de credintia ale singuraticiloru candidati, éra in realitate, cu prea putine esceptiuni, egoismulu si ambitiunea sunt unicele si adeveratele motore ce ii conducu si ii animedia.

Standu lucrurile asia, este dar' lesne de prevediutu, ca si in noulu parlamentu austriacu elementele din care se facu mamelucii va fi fórte bine reprezentatu asia, ca gubernulu va potea dispune cu tóta discretiunea asupra unei maioritati servile si flecsibile.

Nu putinu a contribuitu la acęsta anarchia, decadentia si confusiune a partideloru din parlamentulu austriacu, descompunerea partidei asia numite „fidela constitutiunei“, care prin mórtea renumitului publicistu si redactoru Michael Etienne si a dr. Carolu Giscra a suferitu doue perderi ireparabile si fatale intr'unu timpu scurtu si câtu se póte de criticu pentru partid'a acaroru conducători abili si versati erau cei doi reposati. Dr. Herbst actualulu siefu alu partidei germano-austriace au ajunsu a fi unu generalu fara armata, putinu simpathicu, pe care nu ilu mai respectedia nici chiaru amicii sei politici de odinóra. Déca reactiunea si camaril'a nu ar aflá unu puternicu obstacolu in constitutionalismulu probatu si mai presusu de ori

ce indoiala alu Maiestatii Sale imperatului, apoi astadi o campanie in contra constitutionalismulu austro-ungurescu, ar fi aprópe o jucaria, asia de bine i s'au preparatu calea in acesti 13 ani ai erei dualistice.

Boemii cunoscú fórte bine slabiciunile si morbulu de care suferu adversarii loru politici adeca nemtii si de accia ei se si aratá fórte dificili in pretensiunile si conditiunile loru de inpacare si de intrare in parlamentulu austriacu. Gratie curentulu slavicu ce sufla asupra monarchiei nóstre, decandu comitele Andrassy au intratu in aliantia cu cele doue mari poteri nordice Russi'a si Prussi'a si de candu au participatu la ereditatea „omului bolnav“, ocupandu Bosni'a si Hertiegovin'a, elementulu slavicu preste totu, éra boemii in specialu au ajunsu a se bucurá de o positiune politica cu multu mai inportanta, decatu cum a fostu aceea ce s'au creatu elementulu ungurescu dupa catastrof'a dela Sadow'a. Atunci inpacarea cu ungurii éra o necesitate imperativa si de o urgentia neamanabila. Totu asia astadi inpacarea cu boemii, déca Austri'a nu voieste cá ei se se arunce cu totulu in bratiile panslavismulu, si se isi puna in cestiune si periculu esistenti'a si durat'a sa ca mare potere européna, a ajunsu a fi o suprema necesitate. Precedentulu odata creatu in 1867 prin inpacarea cu ungurii si introducerea dualismulu, boemii n'au decatu a se folosi de argumentele de pe atuncea ale unguriloru, pentru cá se si ajunga scopulu si ca si'lu voru ajunge despre acęsta nu mai incapa nici o indoiala. Dificultatea cea mai mare pentru dinasthie si pentru gubernulu austriacu este de a aflá acea formula de inpacare cu boemii, prin care se nu fia vatemate veleitatile de suprematie si paritate fictiva a elementulu ungurescu. Acea formula inca nu s'au aflatu, séu celu putinu ea inca nu este de ajunsu cristalisata pentru de a i se potea cunoste conturile.

Dar' pentru cá si acęsta ultima dificultate se fia delaturata nu se ceré decatu, cá armele austriace se suferu o perdere séu o respingere pe campulu de operatiune din Novi-Bazar, pentru cá póte unu alu doilea barbatu de statu inportatu din streinetate de calibrulu comitelui Beust, séu chiaru elu insusi se fia chematu a aflá acea formula de inpacare ce póte ca se va numi trialismulu austro-ungaro-boemu.

Déca o astufeliu de reorganizare a imperiului, fara de a purtá contu si de celelalte elemente nationale aflátore in cadrulu acestei monarchii, va contribui la consolidarea séu din contra la desmembrarea ei, acęsta este o intrebare pe care ne o vomu raspunde la tempulu seu. Pana atunci nu ne remane alta, decatu a veghiá, a observá cu atentiune cele ce se petrecu in giurulu nostru si a fi prudenti. Camilu.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Parteniu Cosma, tñutu in siedinti'a dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare.)

Numai la unu §. alu acestei legi voiu se mai reflectezu, care s'a executatu fórte classicu.

§. 9 dice: „in tóte acele procese civile si criminale, cari receru interventiunea advocatului, la judecatori'a de I. instanti'a, in privinti'a limbei, cu privire atátu la purtarea procesului câtu si la aducerea judecarii, pana candu nu va dispune legislatiunea definitivu in privintia organizarii judecatoriiloru de I. instantia, si a introducerii procedurii verbali — se sustine usulu de pana aci.“

Inre sasi preste totu chiaru si dupa legile loru de mai inainte, éra intre romani dela diplom'a de Octobre incóce, se introdusesu in multe locuri usulu de a se purtá procesele in limb'a loru. Acestu usu neconvenindu ideiei de statu magiaru, a trebuitu sistatu cu ori-ce pretiu. Ei! dar' cum se se póta sistá, candu legea ilu sustne? Ce nu se póte daca voesci, candu ai poterea in mana? S'au datu mana libera presiedintiloru dela tribunale cá ei propria auctoritate se sisteze folisirea altoru limbe decatu cea magiara, si prin ucasu presidialu se poruncesca advocatiloru, cá de aci incolo numai unguresce se serie, cá-ci esibite intr'alta limba nu se voru acceptá. Presiedintii cu fidelitate au implinitu acęsta porunca, si eu astadi in tóta tíera numai unu tribunalu cunoscú, unde nu s'au urmatu astfelu. (Care e acela?) Nu-lu tradau! (Haritate!)

Partidele in contra acestei calcaru de lege arbitrarie s'au folositu de totu felulu de remedii ce numai se potu cugetá. Unii au apelatu la tabl'a regesca. Tabl'a regesca au disu, ca „de-óre-ce decisiunea atacata nu se afla intre decisiunile apelabile enumerate tacsative in §. 294 a procedurii civile — apelata nu se póte incuviintia.

Altii au datu gravamenu de nulitate. Inse Curtea de cassatiune a disu: cá „nu ea, ci numai judecatoriile de I. instantia sunt in dreptu a constatá usulu legalu, dar' si afara de acęsta, casulu nu se afla intre cele tacsative enumerate in §. 297 alu producerii civile; prin urmare gravamenu de nulitate se respinge.“

Altii au recursu la ministerulu de justitia. De

acolo inse li s'au respunsu cá: „judecatoriile sunt independenti in sfer'a loru de activitate, avendu forurile loru de apelatiune, si in causele procesuali ministerulu pe cale administrativa nu se póte ingerá; deci petitiunea nu se póte considerá.“

Ei! ce se faci acum? unde se mai cerci remediu? Hai se mergemu la dieta, ea a facutu legea, ea negresitu o va aperi contra celoru ce o violedia. Au venit deci aici si imi aducu bine aminte, cá din partea asta — stanga extrema — Stanescu, éra din partea cea drepta extrema — Trauschenfels au interpelatu, mi-se pare inainte cu patru ani, pe ministrulu de justitie de atunci Perzel cá: „are scire de acęsta violare de lege? afla fapt'a presiedintiloru de la tribunale de conforma legii? si déca nu o afla conforma legii — este aplecatu a face dispositiuni cá se se respectiedie legea?“

Ministrulu Perzel au respunsu: cá „are scire de dispositiunile presiedintiloru, cá recunósce, cá acestu actu nu este conformu legii, inse se va nisui cá pe cale novelaria se se modifice legea ast-felu, cá se se potrivésca cu casulu.“ Acestu respunsu, onorata casa l'a luat spre scire.

Deci in fati'a lumei au recunoscutu ministrulu de justitie: cá cu intentiune a violatu legea, cá a permisu organeloru sale subalterne se nu respectiedie legea, si camer'a, care a facutu legea, in locu se'lu pedepsesca, cu placere a aprobatu fapt'a ministrului.

Ei bine d-loru! déca legislatiunea ast-felu respectedia o lege cu care atatu de adeseori se mandresce inaintea lumei, celu putinu nu afirmati: cá aceea a sigura pe deplinu interesele nationalitatiloru, si nu ve provocati la ea cá la motivu de incredere fatia de altu proiectu de lege, ca-ci prin asta deveniti suspiciosi cá totu ast-felu veti respectá si legea, ce voiti se o aduceti.

On. casa! Trecéndu acuma la meritulu obiectulu nu voiu atinge partea teoretica a aceluia — ca-ci acęsta atatu este de lamurita prin deputatii ce mi-au premersu, in catu cá si eu se o mai atingu, este intr'adeveru superfluu. Cu permissiunea d-vóstra deci, me voiu restringe pe catu se póte de scurtu la partea practica a proiectulu, ca-ci acęsta este care pentru nationalitati póte deveni mai funesta.

Precum bine au observatu d-lu deputatu Mocsary: vecsatiunile voru fi neevitabile numai decatu la antaiulu pasu, candu se va incercá gubernulu se puna in lucrare aducénd'a lege, si anume: la constatarea acelor scóle poporale cari dejá posedu invetiatori cari sciu limb'a magiara, pentru cá in acelea numai decatu va avé se se introduca studiulu limbei magiare.

Cine va constatá acęsta? Gubernulu prin organele ce i le pune legea la dispositiune.

Cine sunt aceste organe? Sunt inspectorii si asia numitii visitatori de scóle.

D-loru! Cine crede cá aceste organe sunt capace de unu ast-felu de lucru — acela nu petrece cu atentiune cum se facu denumirile la noi pe acestu terenu! Acela nu vede cumca aci nu este recerinti'a principala, cá respectivulu se fia intr'adeveru aptu de postulu ce are a 'lu ocupá.

Eu cunoscú o suma de inspectoru de scóle, cari se pricepu la ori ce in lume numai la invetiamentu nu.

Cunoscú inspectoru de scóle, cari de locu nu pricepu limb'a propunerii aceloru institute, asupra carora sunt chiepati a exercitá inspectiunea.

Fiindu lucrulu ponderosu si cunoscutu mai multora cari me potu combate déca n'am dreptu, voiu amintí numai pe unulu, — pe celu din Aradu.

Acestu inspectoru a venitu acolo dintr'o provincie, unde de locu n'au avutu ocaziune se auda limb'a romanésca. Nu dicu cá nar' fi aptu de inspectoru scolaru, pentru cá mai inainte a fostu profesor de liceu, dar' nu este pentru Aradu, pentru cá precum singuru marturisesce: din limb'a romana — din limb'a invetiamentulu mai a totalitati scóloru pe cari are se le inspectionedie — nici unu cuventu nu scie.

Acuma intrebú eu: pe langa tóta bunavointi'a, cum va poté coresponde chiamarei sale, in prim'a linie in preparandi'a conf. gr. or. romana din Aradu, candu o va cercetá cu scopu cá se vada cu ce resultatu se propune acolo limb'a magiara? Ca-ci limb'a propunerii in anintita preparandie este cea romana, deci si studiulu limbei magiare se va propune intr'o limba ce elu nu o pricepe?

Mai departe, la examenulu de calificatiune, care se face inaintea unei comisiuni consistoriale, si la care dupa proiectu va trebui se asiste cu votu decisivu si inspectorulu scolaru — candidatul de invetiatoriu se va esamina in limb'a romana: cum va fi in stare acestu inspectoru se judece, cá este aptu séu ba respectivulu de-a propune in scól'a poporala studiulu limbei magiare? pentru cá spre acestu scopu, cá studiulu limbei magiare se se propuna cu resultatu in scólele poporale, nu se póte pretinde cu dreptu cuventu, cá respectivulu se scie perfectu limb'a unguresca, si cá examenulu se'lu depuna in limb'a magiara, ci celu multu se cunósca elementele si regulele limbei magiare.

Deci unu asemenea inspectoru nu va fi in stare nici a esamina, nici a calificá pe candidatu, si din acęsta cauza este imposibilu cá se si inplinesca chie-marea cu dreptate si cu obiectivitate.

Pentru visitatori de scóle este unic'a calitate precum vedemu: cá ei se nu fia de nationalitatea aceea, careai apartinu scólele pentru cari se denumescu (contradiceri.) De acestia se cerca!

Acestia nu sunt toti atatu de culti si atatu de nepreocupati in acęsta privintia, cá o cestiune atatu de delicata se o póta bine deslegá. Nu voru fi toti in stare, cá se pricepa intentiunea ce o manifesta ministrulu de culte, cá se lucre in directiunea ce li-o croesce legea, si cá se aiba tactulu recerutu cá se nu vatemate auctoritatile scóloru confessionale; ci me temu, cá ei isi voru aflá chie-marea cu totulu intr'alta, cá ei se voru

nisui se lucre în acea direcțiune, că se arate opiniuni publice magiare, ce rezultate mari sunt în stare a produce ei în interesul magiarisarei?

Si această vece dă locu la conflicte continue între autoritățile bisericești și între guvernul, și voru nutri și atita temeri continue în poporul îngrijit de limb'a și naționalitatea sa.

Eră datorită d-lui ministru de culte se ne dea desluciri multumitoare la o întrebare nedeslegată în proiectu, ca-ci i sa pusă această întrebare, și anume: cine va avé se decida atunci, cându între comisiunea examinatoră și între inspectorul școlar va fi diverginta de pareri, în privința calificării candidatului de invetatoriu, referitoria la limb'a magiara? În această privință asi fi doritu eu desluciri dela d-lu ministru, și dora asi fi devenitu molcomitu pentru viile mele îngrijiri ce le am fatia de acestu punctu de natura prea delicata, inse n'am capetatu.

On. casa! Afara de toate acestea pentru noi romanii gr. or. mai este în contra acestui proiectu și unu motivu, o îngrijire asi dicendu speciala, carea precum d-lu ministru asi și d-lu raportor ar trebui se o cunósca prea bine, ca-ci cartea din care o pôte vedé este pe tribun'a d-sale, și acei cari voescu se deslege o cestiune atatu de ponderósă ar avé datorită în prim'a linie, se cunósca interesele tuturor cetățienilor patriei.

Dupa Statutul nostru organicu sancționatu prin Maiestatea Sa, biseric'a și sol'a intr'atata sunt legate una de alta, în catu una fara alta nu potu se esiste, ba biseric'a este conditionata chiar' dela scóla, ca-ci dupa §. 1 alu st. org. numai acele comune bisericesci potu formá parochii matre, cari sustinu celu putinu o scóla populara, ér' dupa §. 2 acele cari nu implinescu această condițiune se degradă la filiala.

Ne tememu deci și cu dreptu cuventu, că deca se va esecutá legea din cestiune cu tota r'gorea, și deca precum se intentionédia, și din motivulu nepracticabilității ei — ca-ci este de prevedutu că introducerea studiului limbii magiare în școlile noastre confessionale nu va poté obtiné rezultatulu ce se ascépta — se va aplicá §. 15 din Art. 38: 1868. scólele noastre confessionale se voru preface în scóle comunale, comunele noastre bisericesci isi voru perde dreptulu de parochia, și nu numai că voru fi lipsite de condițiunea bisericești, ci totodata poporul va fi lipsitu și de cultulu Domnediescu regulatu, éra prin această va decadá în moralitate.

D-loru! Eu nu sunt atatu de orbitu de superbia naționala că se nu vedu numai virtutile connationalilor mei, éra scaderile lor se le retacu, ci precum sciu aprecia virtutile, asi recunosc și slabiciunile lor.

(Va urmá.)

Transilvania.

— Sibiu. — (Dela sinodulu archidiecesanu.)

(Urmare.)

— Siedinti'a XIV. În siedinti'a această, care fu și cea din urma a sesiunii sinodului din anulu acesta deputatulu Joanichie Olariu face urmatórea propunere: Prea venerabilulu sinodu se binevoiesca a concludé, că pe venitoriu se se aplacidesc oficiiloru protopresbiterale cá pausialu de cancelarie pe fia-care anu o remuneratiune în minimum de 60 fl. v. a. din fondulu archiepiscopiei. — Se transpune comisiunii pentru propuneri.

Deputatulu Anania Trombitasiu face urmatórea interpelatiune: Incercatá Inaltu preasantia Sa parintele archiepiscopu a satisfacé concluseloru sinodale din 1877 și 1878 cu privire la pasii ce sunt a se face pentru modulu distribuirei ajutoriului de stat? Si daca nu, are de cugetu a satisfacé acestoru concluse la timpulu oportunu.

Presidiulu raspunde: ca dupa incheierea sesiunii anului trecut, avendu a se ocupá cu pregatirea agendeloru congresului naționalu bisericescu, nu a potutu grabi a si cautá ocaziune pentru a satisfacé acestoru concluse. Dupa congresu au intervenitu și alte inpregiurari cunoscute membriloru sinodului, cari l-au adusu la convingerea ca, nu este oportunu în inpregiurarile existente a resuscitá la loculu seu aceste întrebări. De altcum a credutu, ca este chiaru în interesulu nostru a asteptá o ocaziune mai binevenita în această privință, cându isi va tiné de datorința a satisfacé conclusulu sinodalu.

Interpelantulu se declara multumitu cu respunsulu.

— Spre sciintia.

Urmésa la ordine raportulu comisiunii finantiare. Raportorulu comisiunii Anania Trombitasiu raportésa despre inventariulu generalu alu averei archidiecești și alu tipografiei archidieceșane. Se ia spre sciintia.

În legatura cu obiectulu de sub Nr. precedentu, — Sinodulu decide: cá pe viitoriu fundatiunea pentru cele doue eparchii se nu se mai numere între fondurile archidiecești ci între deposite, ér' comisiunea tipografiei archidieceșane se compuna pe viitoriu inventaru specialu despre intréga sa avere.

Urmésa la ordine raportulu comisiunii pentru propuneri: Raportorulu A. Trombitasiu cu privire la propunerea dep. Ioanu Popea de a se escrie premii pentru carti didactice din raionulu invetiamentulu religiunii în scólele elementare și gimnasiale, propune: A se luá deocamdata această propunere dela ordinea dilei. — Sinodulu decide: Obiectulu din cestiune se transpune consistoriului spre a lu studiá și a veni cu o propunere în meritu la cea mai de-aprópe sesiune a sinodului.

Acelasiu raportor raportandu despre propuneri dep. I. Boteanu cá loculu de scrutiniu la alegerea deputatiloru mireni și loculu de alegere alu deputatiloru clericali în cerculu electoralu IV (Deva) se se stramute

dela Deva la Orastie; și a deputatulu I. Popea, cá loculu de scrutiniu alu cerc XVIII Brasióvu, pe viitoriu se se stramute dela Sacele la Brasióvu, propune și sinodulu decide: Propunerile din cestiune se transpunu consistoriului archidieceșanu spre competenta afacere.

Acelasiu raportor raportandu despre propunerea dep. I. Boteanu, cá pe viitoriu tractulu propresbiterialu alu Orastiei se fia tacatu de class'a II-a de nu de a III-a propune și sinodulu decide: Se transpune consistoriului spre competenta afacere.

Cu privire la propunerea consistoriului archidieceșanu de sub Nr. 554 ex 1879 de a se ficá vre-o suma din fondulu de 30,000 pentru cumperarea unei cantitati óre-care de pamentu spre asigurarea subsistăției parochului nostru din Muresiu-Osiorheiu, acelasiu raportor propune și sinodulu decide: consistoriulu archidieceșanu se insarcinésa a cumperá prin conclucarea comitetulu parochialu din M.-Osiorheiu din fondulu de 30,000, successive pamentu, care remanendu proprietatea acestui fondu se se dea spre usufructuare parochului și respective protopresbiterulu gr.-or. din M.-Osiorheiu.

Urmésa la ordine raportulu comisiunii pentru budgetulu cassei. Raportorulu George Danila propune și sinodulu decide:

1) Diurnele deputatiloru sinodali pentru sesiunea presenta și ale membriloru comisiunii generale se statorescu cu 3 fl. pe di, remunerandu-se numai presențiile efective, ér' la esteri cu doue dile mai multu, computanduli-se timpulu venirei și întórcerei dela sinodu.

2) Deputatiloru esteri li se rebonifica și spesele de drumu avute efectivu în proporția presențieloru.

3) Competențiile, ce au a se licvida de biroulu sinodalu se voru acoperi din vre-unu fondu archidieceșanu disponibilu, pelanga restituire din colectele ulterioare ce se voru face spre acestu scopu.

4) Pentru acoperirea speselor biroulu se statorescu suma de 20 fl.

5) Cu esecutarea acestui concludu se insarcinésa consistoriulu archidieceșanu, care pe viitoru va avé a procurá de timpuriu datele de lipsa, relativu la departarea fia-carui deputatu în direcțiunea liniei calei ferate dela loculu tineri sinodulu.

Acelasiu raportor cu privire la cererea alesulu dar' neverificatulu deputatu I. Bojitia, pentru asignarea diurneloru pe 5 dile, și a speselor de drumu în suma de 8 fl. 10 cr. sinodulu decide: deputatulu neverificatu I. Bojitia i se rebonifica competenta de drumu cu 8 fl. 10 cr. și diurnele din 7—12 Aprile incl. cu 3 fl. pe di. Cu esecutarea concludulu se insarcinésa biroulu sinodalu.

Cu privire la cererea dep. A. Trombitasiu pentru rebonificarea speselor de calatorie și a diurneloru ce'i competu cá membru alu comisiunii esmise prin sinodulu archidieceșanu din 1878 Nr. 79 în afacerea convocării congresulu și consistoriulu metropolitanu, acelasiu raportor propune și sinodulu decide: Spesele de drumu și diurnele de 3 fl. pe dilele specificate în petitiunea sa se se avisese prin biroulu sinodalu la cassa.

(Va urmá.)

Romania.

Mesagiulu domnescu.

Domniloru senatori,
Domniloru deputati,

Deschidendu sesiunea acestei noi legislaturi, constat, cu o adeverata multumire, linistea deplina cu care s'au facutu alegerile generale.

Acestu faptu, datoritu întieptiunii poporulu romanu și legalității stricte care s'a pazitu în timpulu alegeriloru, este cu atatu mai însemnatu, cu catu aceste alegeri se faceau în midiuloculu preocupariloru celor mai grave și potu dice totuodata și celor mai legitime.

În adeveru, în urm'a sacrificieloru ce tíera isi inpusese pentru a esi cu onóre din dificultățile aduse de ultimele evenimente și în fatia situațiunii ce ni se crease de congresulu de Berlin, éra naturalu cá emotiunea resimțita se produca în tíera o agitatiune și o îngrijire generale, îngrijire, cu atatu mai mare, cu catu fia-care se întrebá, care éra limit'a cerintieloru ce se manifestase prin tractatulu de Berlin, care va fi limit'a concessiuniloru ce se puteau face acestoru cerintie.

Cu toate acestea, cu nelinistea care coprinsese spiritele, rezultatulu a doveditu, odata mai multu, ca poporul romanu, bravu și tare pe campulu de batae, scie se fia blandu și prudentu în luptele din nauntru și se se mantie neclintitu pe tiernulu legalității.

Acelasiu patriotismu, aceiasi întieptiune, de care a datu proba natiunea, sunt sicuru ca le voiu gasi și în reprezentății ei. Sunt convinsu ca toti, fara distincțiune de partie și opiniune, veti sci, cá în toate inpregiurarile mari, a pune interesele generale mai presusu de ori-ce alte consideratiuni, și nu ve veti inspirá în lucrările d-vóstra de catu de marele interese ale tíerei și de îndestularea adeveratelor ei trebuințe.

Domniloru senatori,
Domniloru deputati,

Preocupatu de a pune capetu luptelor, care de secolu insangera peninsul'a balcanica și tulburu periodicu pacea Europei, congresulu dela Berlin a voitu în noua ordine de lucruri ce crea în Orientu,

se întemeiese pacea prin suprimarea inegalității diferiteloru naționalități și religiuni.

De și Romani'a érá cu totulu în afara din cerculu acestoru lupte, totusi, printr'o regretabila și persistenta confusiune, Europ'a ne-a înglobatu și de astadata în lumea orientala. Art. 7 din Constituțiune dá, din nefericire, o arma contra nóstra, acelora cari avé interesu se prelungésca neintieptarea și astufelu paralisa actiunea nóstra contra uneltiriloru reu voitóre.

Din caus'a această n'amu reusitu inca deplinu a convinge diplomatiu européna, ca natiunea romana nu a fostu nici odata și nu este nici astadi animata de spiritu de intolerantia și ca, din contra ea a inpinsu adese ospitalitatea pana la neprevedere.

Cându dupa caderea Constantinopolei, crestini diu Orientu fugéu inaintea semi-lunei triumfatóre, ei gasira aici unu asilu sicuru; romanii le deschisera bratiile cu caldura și fara reserva. Cându mai tardiu inse prin tendințele loru domnitóre sub regimulu domneloru fanariote, ei devenéu unu pericolu pentru tíera, unu obstacolu pentru desvoltarea ei naționala, Romani'a, amenințata în esistența ei luptá neincetatu cá se scape de acestu reu, și această lupta seculara nu se termina de catu în 1821 prin triumfulu ideei naționale.

Totu astfelu mai tardiu, cându Israelitii, persecutati în alte state, au navalitu cu gramada la noi, această imigratiune a fostu incuragiata de ospitalitatea traditionala a romaniloru, de toleranța ce gasea aici.

Cându inse această imigratiune, ajutata în parte de nepasare și nestabilitatea guberneloru de atunci, a luat, mai cu séma în judetiele de peste Milcovu proporțiuni mari, și se presinta cu caracterulu unei adeverate invasiuni! — cându această aglomeratiune puternica a unui elementu strainu, apasá greu asupra desvoltării comerțulu și industriei naționale, și mai cu séma asupra poporatiuniloru rurale, nepregatite a luptá contra explótării muncii și a activității lor; — atunci temerile și îngrijirea s'au redicatu fireste în simulu natiunii și astfelu, în diferite renduri, gubernelne au creditu ca potu inlaturá pericolulu prin restrictiuni legislative, în rendulu carora, în cele din urma, a fostu și art. 7 din constituțiune. Dér' aceste restrictiuni, fara a garantá în modu eficace interesele noastre economice, n'au servitu de catu a espune tíera la cele mai nedrepte banueli de intolerantia religiósă.

Facéndu se dispara din aceste dispositiuni legislative aceia-ce le ar poté inprimá caracterulu unei esclusiuni religiósé și punendu-le în acordu cu marele principiu, ca nimenea se nu fia inlaturatu dela folosința și exercitiulu unui dreptu pentru cauza de religiune, vomu dá satisfacere principalei preocupari, care a dictatu art. 44 alu tractatulu de Berlin.

Cu toate ca independentia o castigasemu prin propriile noastre fortie, pentru a ne admite inse în concertulu statelor europene, poterile cele mari au potutu cere dela noi cá se ne conformamur ideiloru generale, cari predomina în tierile civilizate. În regularea cestiuniloru de detaliu inse, ele n'au cugetatu, ele nu puteau cugetá a ne inpune solutiuni absolute, contrarie intereselor noastre celor mai vitale.

Nici camerile trecute, nici gubernulu meu nu au prejudicatu intru nimicu resolvarea acestei cestiuni. Ea se presinta intréga deliberariloru d-vóstre. Este o datorie imperiósă se'i damu o neintardiata solutiune. Ve apartine d-v. cá, prin mesurile întieptate ce veti luá, se asigurati în acelasiu timpu, atatu interesele noastre din nauntru, catu și pozițiunea Romaniei în privirea raporturiloru internatiunele.

Cându această grea cestiune va fi terminata, veti avé, d-loru senatori și d-loru deputati, a ve ocupá de alte legi și reforme, nu mai putinu necesare.

Organisarea definitiva a Dobrogei, crearea unei banci de scomptu și de circulațiune și unei case de economii, constructiunea de intreprinși și dockuri la porturile principale, reorganizarea și desvoltarea instructiunii profesionale și agricole, inființarea de comitii agricole, sunt atatea inbunatari de natura a chiamiu inainte de toate atentiunea d-v.

Nu trebuie, în adeveru, se uitamu, ca numai prin asemenea institutiuni și reforme vomu poté asigura viitorulu nostru, ne vomu poté pune la adapostu de ori-ce pericolu.

În marea transformare a Orientulu numai printr'o activitate constanta și neobosita pe terenulu economicu și intelectualu vomu poté pastrá pozițiunea ce ne amu creatu prin energia nóstra, prin bravur'a ostasiloru nostriu.

Sunt convinsu domniloru senatori, și d-loru deputati, ca și pe această cale și pentru resolvarea

tuturor mariloru cestiuni de interesu generalu, veti dá gubernului Meu totu concursulu de care va avea trebuintia, si gratia unirei si silintieloru tuturor, vomu pune bazele unei noi ere de progresu si de prosperitate, si vomu intari edificiuu nationalu.

Ast-felu prevedintia va bine-cuventá lucrările d-vóstra si atatea sacrificii facute de natiunea intréga voru dá rodulu ce tíera astépta dela densele.

In virtutea art. 95 din constitutiune Eu declaru deschisa sesiunea extraordinara a adunariloru legitóre

Carol.

(Urmésa semnaturile ministriloru).

— Bucuresti, 15/27 Maiu 1879.*) (Corespondentia particulara a „Observatoriului.”) Domnule redactoru! In numerulu 37 alu stimabilulu d-vóstra diariu, la ultimulu alineatu alu rubricii „Revista politica”, se citese urmatóarele:

„Este inveselitóre si linistitóre scirea ce ne aducu telegramele din Bucuresti, ca intr'o adunare electorala d. Emiliu Costinescu simpatichulu si spiritualulu deputatu si redactoru alu diariulu „Romanulu” a propusu urmatórea deslegare a cestiuni Jidaniloru si adeca: Se se acorde drepturile de cetatiénu romanu si deplina egala indreptatire tuturor jidaniloru, cari s'au nascutu in Romani'a, cari n'au fostu nici odata sub protectiune streina si cari s'au supusu legei de inrolare.”

Nu asiú fi luatú curagiulu a ve adresá aceste câteva linii, daca expresiunile linistitóre, inveselitóre, nu m'ar fi cufundatu intr'o adenca mirare.

Óre pentru ca aceste cuvinte au fostu rostite de simpatichulu si spiritualulu redactoru alu „Romanulu”, este inveselitóre si linistitóre scirea ce v'a adusu telegramele din Bucuresti? Séu pentru ca insa-si deslegarea propusa de d. Costinescu se bucura de aceste calitati?

Mirarea ce m'a coprinsu, nu a fostu causata de solutiunea d. Costinescu, cá-ci, câte capete, atatea idei, ci mai cu séma de calificările, inveselitóre cu cari precedati dis'a solutiune.

Se esaminamu putinu acésta solutiune si se vedemu daca ne póte inveseli si linisti.

Trei sunt conditiunile ce d. Costinescu cere de la unu Evreu spre a'i acordá drepturile de cetatiénu. Nascerea in Romani'a, nedependintia de vre-o protectiune streina si supunerea la legea recrutatiunei.

Prim'a conditiune o implinescu jumetate, credu, din Jidani aflatori in Romani'a, secunda, o intr'unescu vreo 100,000, éra a trei'a nici 500, si chiar' acesti cinci sute facu parte din class'a de josu, inculta, sermana a poporulu jidanu.

Neimplinirea acestei de a trei'a conditiune anulédia orice efectu ale celoru doue d'anteiu. Astfelu, vomu dá acum drepturi la vreo 500 jidani, cari dupa ce au esitu din armata s'au apucatu de unu micu comerciú, éra din cei civilisati, din cei culti, avuti, cari si acum jóca unu rolu insemnatu in societatea romanésca nu vomu primi mai nici unulu in rendulu cetatieniloru, de órece pré forte putini au intratu cá voluntari, dupa terminarea resbelulu, (eu nu cunoscu de cátu unulu singuru).

D. Costinescu face dar' din intemplerarea, ca unu Evreu a cadiutu la sortiu unu midiuocu, si celu mai puternicu de dobendire a nationalitati romane; si daca si pe viitoru va trebui se urmamu totu asia, pe fiacare anu va trebui, dupa terminarea operatiunei tragerei sortiloru, se inseriemu intre romanii cetatieni pe toti jidani, cari cadiendu la sortiu nu voru desertá. Vomu considerá dar' supunerea la legea de inrolare cá o cerere de naturalisatiune, séu cá o optiune pentru nationalitatea romana.

Dar' nu credu, ca acésta se fia bas'a pe care se acordamu frati'a, unoru streini.

Afara de aceste argumente, mie mi-a parutu de la inceputu, cá numai inveselitóre nu póte fi orice solutiune s'ar dá acum acestei cestiuni, pe singurulu cuventu, ca nu póte fi inveselitoru unu lucru inpusu, orica tractatulu dela Berlinu ne in pune a dá o solutiune favorabila cestiunei naturalisari jidaniloru?

O proba forte curiósa, cá resolvarea acestei

*) Damu locu acestei corespondentie ce ni se tramite din capital'a Romaniei, si o recomandamu cetitoriloru nostrii, pentru ca in ea se reflectédia deosebitele pareri, precum si stadiulu in care au ajunsu multu discutat'a cestiune a jidaniloru din Romani'a.

Red. „Observ.”

cestiuni ne este inpusa de tractatulu din Berlin, ca nu este, prin urmare, conformu cu vointia poporulu, avemu in aceea, ca fia-care partida politica din tíera califica pe cealalta de ebreofila, o denuntia poporulu cá tradatóre a intereselor natiunei, voindu a dá naturalisarei ebreiloru o solutiune mai desfavorabila intereselor nostre, decum au da-o densi. Fia-care, se anuntia cátra poporu cá voindu a acordá unu minimum de advantage acestei rasse.

Dar' ce ne pretinde mai cu séma tractatulu de Berlin in scimbulu recunóscerei independentei?

„Deosebirea de religiune se incetédie in privintia admiterei streiniloru la naturalisarea romanésca.”

Unde gasimu la noi acésta deosebire de religiune proclamata? — In art. 7 din Constitutiune.

Dar' art. 7 din Constitutiune, a abrogatu art. 9 din c. civ.: „Cei cari nu sunt de ritulu crestinescu, nu potu dobendi calitatea si drepturile prescrise de art. 16 din acestu codice.”

Art. 16 c. civ. arata modulu cum unu streinu póte cere si dobendi calitatea de cetatiénu romanu prin naturalisatiunea propriu disa.

A fostu dar' unu momentu candu in legislatiunea romana, orice streinu poté dobendi drepturile de cetatiénu.

De si dela promulgarea codicelui civilu pâna la art. 7 din constitutiune, timpulu a fostu scurtu, dar' nici unu ebreu nu a cerutu naturalisatiunea.

Acum ni se pretinde abrogarea art. 7 din constitutiune.

Dar' abrogandu'lu nu revenimu rationalmente la art. 9 din c. civ.?

Si dupa art. 9 din c. civ. se dá drepturi de cetatiénu individulu in parte, nu unei societati intregi, unei masse, unei categorii, cum se sustine de unii ca ne ar pretinde tractatulu dela Berlin.

A acordá ebreiloru drepturi pe categorii macaru, ar fi a'i favorisá multu mai multu decâtu pe ceilalti streini, cari sunt nascuti in tíera, crescuti si traiescu continue in tíera.

Si noue ni se cere a'i face egali cu toti streinii fara distinctiune de confessiune.

Pentru ce amu dá mai multu decâtu ni se cere? Care este omulu, caruia cerénduise in schimbulu vietiei, sacrificiulu unui pecioru, ar dá pe amendoue?

Cum se se acorde drepturi pe categorii, adeca la unu numeru de ómeni deodata, cari nu scimu daca dorescu acésta?

Facut'a vreodata vre-o categorie de jidani, cerere tierei, cá se li se acorde drepturi egale, pentru cá astfelu celu putinu, tíera dela sine, neumilita, nesilita, se declare, daca ar fi crediutu nevatomatoriu, necesitatea convocarei unoru camere de reviduire a art. 7 din constitutiune?

Nu.

Prin urmare, nici o alta solutiune, nu se póte dá in acésta cestiune de cátu aceea ce este mai drépta, mai logica, mai conforma cu dorintia Europei de a se vedea in Romani'a abrogata diferintia de religiune.

Acordarea drepturilor de cetatienie romana, individualmente, conformu art. 16 c. civ. — este singur'a solutiune ce o poteti privi nu cá inveselitóre ci cá linistitóre.

Opiniunea publica, si chiar' cea ebreésca, se pronuntia din ce in ce mai tare pentru acésta solutiune. — d. — p. —

Sciri diverse.

Capitulu bisericeii catedrale gr.-cath. din Lugosiu, cu adenca intristare anuntia cumca: Ilustrissimulu si Reverendissimulu Domnu

Michailu Nagy,

Archi-Diaconu séu Lectoru si Canonicu alu Bisericeii Catedrale din Lugosiu, Prelatu Domesticu alu Santiei Sale Pontificelui Romanu, Abate séu Archimandritu titulariu alu S. Mariei dela Almád, Decanu Catedrale, Inspectoru Diecesanu alu Scoleroru Nationale, Referente si Secretariu alu Tribunalulu Matrimoniale, Esaminatoru Prosynodale, Esactoru Capitulariu, Membru la Comisiunea Administrativa a Comitatulu Carasiu, si Asessoru alu S. Scaunu Consistoriale,

in urm'a unui morbu indelungatu dupa prevederea cu ss. Sacramente ale moribundiloru a adormitu in Domnulu in 5 l. c. la 4 óre deman. in anulu 62-lea alu vietiei, 39-lea alu preotiei.

Funciunile funebrale s'au tienutu in Biserica Catedrala in 6. l. c. la 4 óre p. m.

In eternu amintirea lui!

— (O plóia torentiala cu grindina) a cadiutu sambeta in 7 l. c. asupra Sibiiului si giuru, fara cá se fi causatu inse vre-o paguba considerabila. Preste totu priu partile acestea de cateva septemani domneste unu tempu forte anormalu. Caldurile sunt tropicale si plóia ce au cadiutu in abondantia n'au fostu in stare se recorésca atmosfer'a. Se pare cá si candu ne amu aflá in lun'a lui cuptoriu si a caniculeloru.

— (De commissaru regescu pentru Szeghedinu) a fostu denumitu d. Ludovic Tisza fratele actualului ministru-presiedinte alu Ungariei. Acestu commissaru regescu, care a fostu denumitu cu missiunea de a reinfintiá Szeghedinulu „mai frumosu decâtu cum a fostu,” este inzestratu cu plenipotentie forte mari, dar' totuodata si cu o léfa anualá de 20.000 fl. v. a.

— (Consecintiele administratiunei magiare.) In anulu trecutú a emigratu in Romani'a din comitatulu Sibiiului si giuru preste 2000 individi parte sasi, parte romani. Inpreuna cu acei emigrati au esitu din tíera si unu capitalu de 200.000 fl. v. a. din care s'au reintorsu numai 14.000 fl.

— (Societatea academica romana din Bucuresti) care a fostu convocata in sesiune extraordinara, pentru transformarea ei in „Academia romana” si-a inceputu lucrările in sér'a de 6 l. c. tíendu'si prim'a sa siedintia la care au fostu presentia cea mai mare parte a membriloru. In acea siedintia, dupa desbateri animate, s'a decisu a se rechemá in snulu academiei, d-nii V. Alesandri, T. Maiorescu si P. Ep. Melchisedecu, fosti membrii demissionati.

— (O mostenire fabulósa). Subt acestu titlu cetimu in diariulu „Timpulu” din Bucuresti urmatóarele:

„Faptulu ce descriemu pare de necreditu, cu tóte acestea e adeveratu si fericitulu mostenitoru e unu cetatiénu romanu.

Eata amenuntele:

Inainte de acésta cu 20 ani, muri in Angli'a unu anume Trausch. Reposatulu de origine din Austri'a avé in Angli'a o fabrica mare de masine, cu reputatie forte intinsa. Cu acésta industrie elu isi aduna unu capitalu de peste 13.000,000 lire sterlinge, pe care la mórte ilu testa unui nepotu alu seu, despre care sciá cá traieste in Austri'a. Autoritatile engledie indata dupa deschiderea testamentulu, au facutu publicatiuni intinse si au cautatu pe mostenitoru. Elu inse nu erá in Austri'a, dar' se afla, cá acestu fiu alu norocului ar fi in Romani'a. Ast-felu urmara cercetarile in timpu de 16 ani.

In fine, acum 4 ani, fericitulu mostenitoru, care e in tíera la noi, primi o comunicare, prin care i se facea cunoscutu, cá mosiulu seu murindu, i lasa acea colosala avere. Acesta inse nu voiá se credia, cá fortun'a l'ar fi facutu unu fiu asia de desmerdatu alu ei, si in bun'a sa credintia a respunsu cá nu elu este mostenitoriulu, numai pentru cá, din scrierea numelui reposatulu lipsea unu C.

Mai trecura 4 ani, in care timpu s'au facutu cercetari noue, din cari a resultatu scirea, cá elu e adeveratulu mostenitoru.

Dupa tóte acestea acum trei dile, d. Trausch, ca-ci acesta e numele mostenitoriulu, primi o noua comunicare prin care erá declaratú de domnu alu celoru 13 milióne lire sterlinge. Cu tóta indoial'a ce avú mai inainte, acum se convinse si d-sa cá lucrulu nu e fabula ci adeveratu. Bucuri'a sa cu dreptu cuventu e mare.

Pe langa 13 milióne lire ster. d. Trausch, — care e unu reputatu profesoru de chemia la scóla de farmacie, directoru generalu alu farmaciiloru Eforiei spitaleloru civile din capitala si ajutoru in laboratoriu de chemia alu d-lui Bernard — pe langa acelu capitalu d-sa mai primeste cá dobanda pe cei 20 ani, sum'a rotunda de 75 milióne franci.

Acum potemu dice, cá avemu in Romani'a unu nabobu pe care ilu felicitamu pentru noroculu ce avú.

Cu acésta ocaziune simtimu o bucuria aflandu cá d. Trausch a declaratú amiciloru sei, cá d-sa, cá unulu care sta de atatia ani între noi, unde si-a stabilitu famili'a si are cetatienia romana si atatea suveniru si cunoscintie, va remané totu in Romani'a.

D. Trausch in urm'a acestui norocu, a facutu si mai multe promisiuni. Ast-felu a declaratú cá dá tuturor colegiloru sei din farmacia unu milionu si jum. lei, cá sei inparta între ei.

Eforia spitaleloru civile voiá de mai mulu timpu se reconstrúesca spitalulu Colti'a, dar' n'avea fonduri de ajunsu. D. Trausch a promisú acum, cá va reconstrui d-sa cu propriele'i mijlóce, de susu pana josu acelu spitalu.

Cunoscendu caracterulu d-lui Trausch, credemu cá d-sa isi va tíne promisiunile. Prin acésta va castigá iubirea tierei.